

Ontwerp startbeslissing signaalgebied

SINT-JOZEF COLLEGE (SG_R3_NET_20)

TURNHOUT

STATUS/VERSIE: goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 31/03/2017

LEESWIJZER

Op 31/03/2017 nam de Vlaamse Regering een beslissing over de vervolgstappen (vervolgtraject en beleidsopties) voor dit signaalgebied. Deze beslissing kadert in de uitvoering van de conceptnota (VR 29 maart 2013) met de aanpak voor het vrijwaren van het waterbergend vermogen in kader van de korte termijnactie van het groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Deze fiche beschrijft voor het signaalgebied "Sint-Jozefcollege" de gekozen beleidsopties (ontwikkelingsperspectief) en het vervolgtraject op basis van een ontwerp-startbeslissing, zoals voorbereid door de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid.

Hoofdstuk 1 geeft een algemene situering van het signaalgebied weer en hoofdstuk 2 motiveert de afbakening van het signaalgebied. Hoofdstuk 3 beschrijft de overstromingsgevoeligheid van het signaalgebied en in hoofdstuk 4 worden de diverse visies op dit gebied besproken.

Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van het gevoerde overleg met de betrokken lokale besturen.

In hoofdstuk 6 wordt aangegeven voor welke beleidsoptie(s) gekozen is/zijn en welk instrument en/of initiatiefnemer hieraan gekoppeld zijn. Naargelang de rol van het signaalgebied voor het behoud van waterbergend vermogen en het algemeen beoordelingskader, zoals opgenomen in de omzendbrief LNE/2015/2, om nieuwe ontwikkelingen in overstromingsgevoelig signaalgebied te beoordelen, werd een keuze gemaakt tussen de volgende 3 opties:

1. Optie A - beperkte randvoorwaarden (type infiltratie, waterconservering,..)
indien de bestemming compatibel blijkt met het waterbergend vermogen, eventueel mits beperkte randvoorwaarden (bv voor infiltratie of waterconservering);
2. Optie B - maatregelen met behoud van bestemming (type overstromingsvrij bouwen)
indien er een overstromingskans bestaat maar de bestemming compatibel kan zijn met het waterbergend vermogen mits overstromingsvrij bouwen;
3. Optie C - vrijwaren van bebouwing
indien de bestemming niet compatibel is met het waterbergend vermogen en vrijwaren van bebouwing op basis van de overstromingskans aangewezen is.

Hoofdstuk 7 omvat de conclusies voor het signaalgebied en geeft de richting weer op basis waarvan de omzendbrief "Richtlijnen voor de toepassing van de watertoets bij het vrijwaren van het waterbergend vermogen in signaalgebieden" in dit gebied toegepast moet worden. In dit hoofdstuk is ook de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 opgenomen.

De conceptnota, de omzendbrief en de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 zijn terug te vinden op www.signaalgebieden.be.

1 Situering

1.1 Algemeen

Gemeente(n): Turnhout

Provincie(s): Antwerpen

Ligging: Het signaalgebied grenst in het zuid-westen aan de Nassaulaan (ring - tussen Oude-Beersebaan en Steenweg op Antwerpen) en loopt in het noord-oosten tot de Koningin Astridlaan/Oude Beersebaan.

Bekken: NETEBEKKEN

Betrokken waterlopen: Visbeek (2 de categorie)

Oppervlakte: 5,65 ha

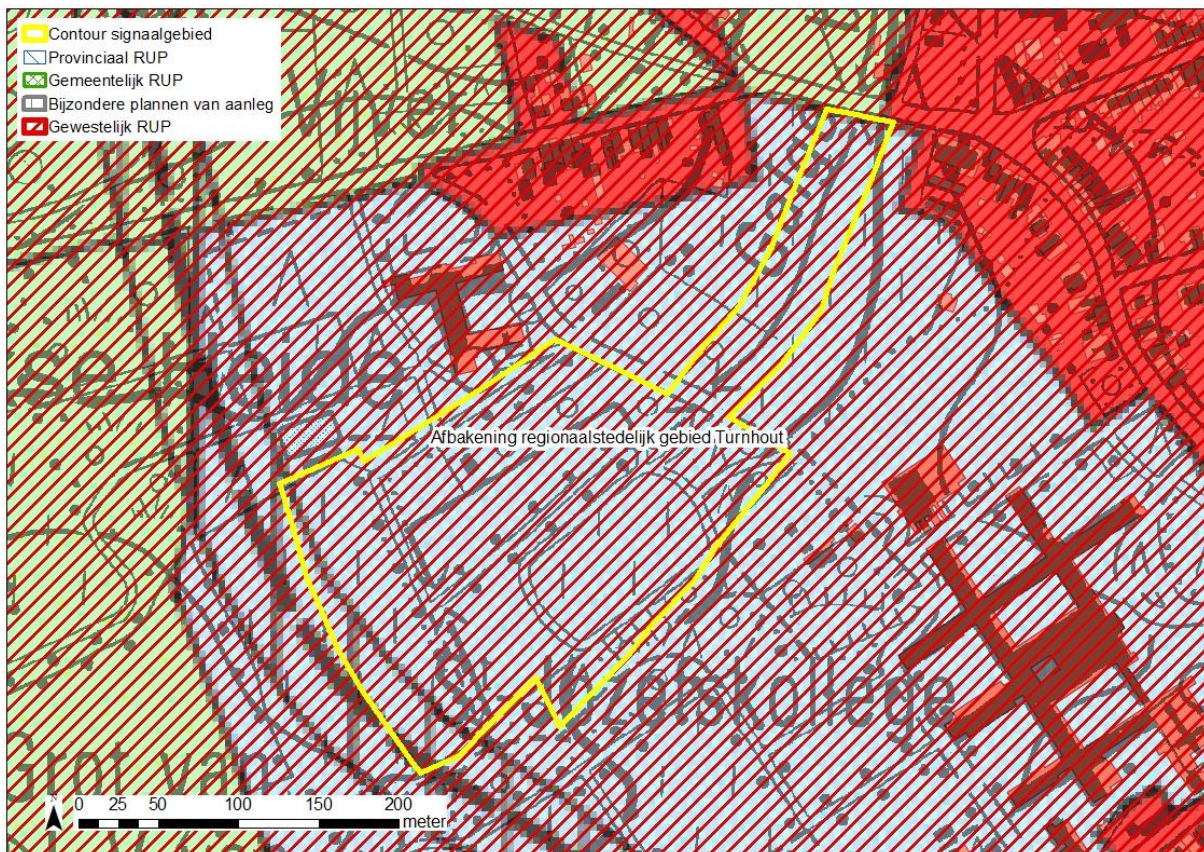
Figuur: situering signaalgebied op orthofoto (medio 2015) met aanduiding van gewestwegen, straten, waterlopen en de bebouwingstoestand volgens het Grootschalig Referentiebestand GRB. Bronnen: AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-04-20).

Huidige planologische bestemming:

Het signaalgebied is gelegen in openbaar nut dat aansluit bij woongebied in het oosten, het zuiden en deels in het noorden en bij groengebied in het noorden en het westen.

Globale beschrijving:

Het signaalgebied maakt deel uit van het Sint-Jozefcollege en wordt gebruikt als open ruimte van de school. Het is in extensief gebruik als bos en grasland en deels als sportveld.

Figuur: situering signaalgebied op gewestplan met aanduiding van goedgekeurde BPA's en RUP's en weergave van de bebouwingstoestand volgens het Grootschalig Referentiebestand GRB. Bronnen: Ruimte Vlaanderen en AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-04-20).

2 Selectie en afbakening signaalgebied

Op 12/11/2014 werd voorliggend signaalgebied door de Algemene Bekkenvergadering Netebekken geselecteerd voor opname in de prioritair te onderzoeken signaalgebieden. De motivatie voor opname is als volgt:

Het signaalgebied maakt deel uit van de alluviale vlakte langs de Visbeek, is effectief overstromingsgevoelig gebied en vervult een belangrijke waterbergingsfunctie vanuit de Visbeek. Het betreft een aaneengesloten nog niet bebouwd gebied openbaar nut van een voldoende grootte (> 2ha).

De afbakening van het signaalgebied werd tijdens het gevoerde overleg besproken. Het wordt afgebakend op de onbebouwde percelen met harde gewestplanbestemmingen (openbaar nut) langs de Visbeek. In het noordelijk deel wordt 20 meter langs weerszijde van de Visbeek als grens gehanteerd.

3 Watersysteem

3.1 Overstromingsrichtlijn¹

3.1.1 OVERSTROMINGSGEVAARKAART

In het kader van de Europese Overstromingsrichtlijn (ORL) werden overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten opgesteld aan de hand van hydraulische modellen. De overstromingsgevaarkarten zijn de kaarten die de 'fysische eigenschappen' van de overstromingen beschrijven zoals de overstromingscontouren, waterdieptes en stroomsnelheden. De overstromingsgevaarkarten geven geen informatie wat betreft de gevolgen, de kwetsbaarheid voor of het risico van de overstromingen.

De ORL stelt dat 3 scenario's in beschouwing dienen te worden genomen voor de overstromingskaarten: kleine kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 1000 jaar of een uitzonderlijke gebeurtenis), middelgrote kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 100 jaar) en grote kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 10 jaar).

Vermits het niet zinvol is om voor elke waterloop hydraulische modellen op te stellen, werd in Vlaanderen de basiskaart hydrografisch netwerk opgesteld die alle waterlopen omvat waarvoor de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten werden opgesteld. De basiskaart hydrografisch netwerk werd opgesteld volgens het principe dat alle waterlopen met een potentieel significant overstromingsrisico en waterlopen die water afvoeren van waterlopen met een overstromingsrisico meegenomen worden. Daarnaast werd ook de volledige kustlijn beschouwd. De kaarten geven steeds de huidige situatie weer en houden geen rekening met mogelijke of geplande ingrepen.

De Visbeek is niet opgenomen op de basiskaart hydrografisch netwerk. Er is dan ook geen overstromingsgevaarkart voor dit gebied beschikbaar.

3.1.2 KLIMAATTOETS

De Overstromingsrichtlijn vraagt om bij het voorkomen of beperken van mogelijk negatieve gevolgen van overstromingen rekening te houden met o.a. de invloed van klimaatverandering. Hiervoor werden kaarten met klimaatprojectie opgemaakt in kader van de ORBP-studie van VMM-AOW^[3]. Deze kaarten geven niet alleen de overstromingskans (bij gemiddelde klimaatprojectie) maar ook de overstromingsdiepte (bij hoge klimaatprojectie). Vanuit het no regret principe lijkt het aangewezen om adaptief bouwen of waterbestendig bouwen af te stemmen op toekomstige overstromingshoogtes met hoge klimaatprojectie.

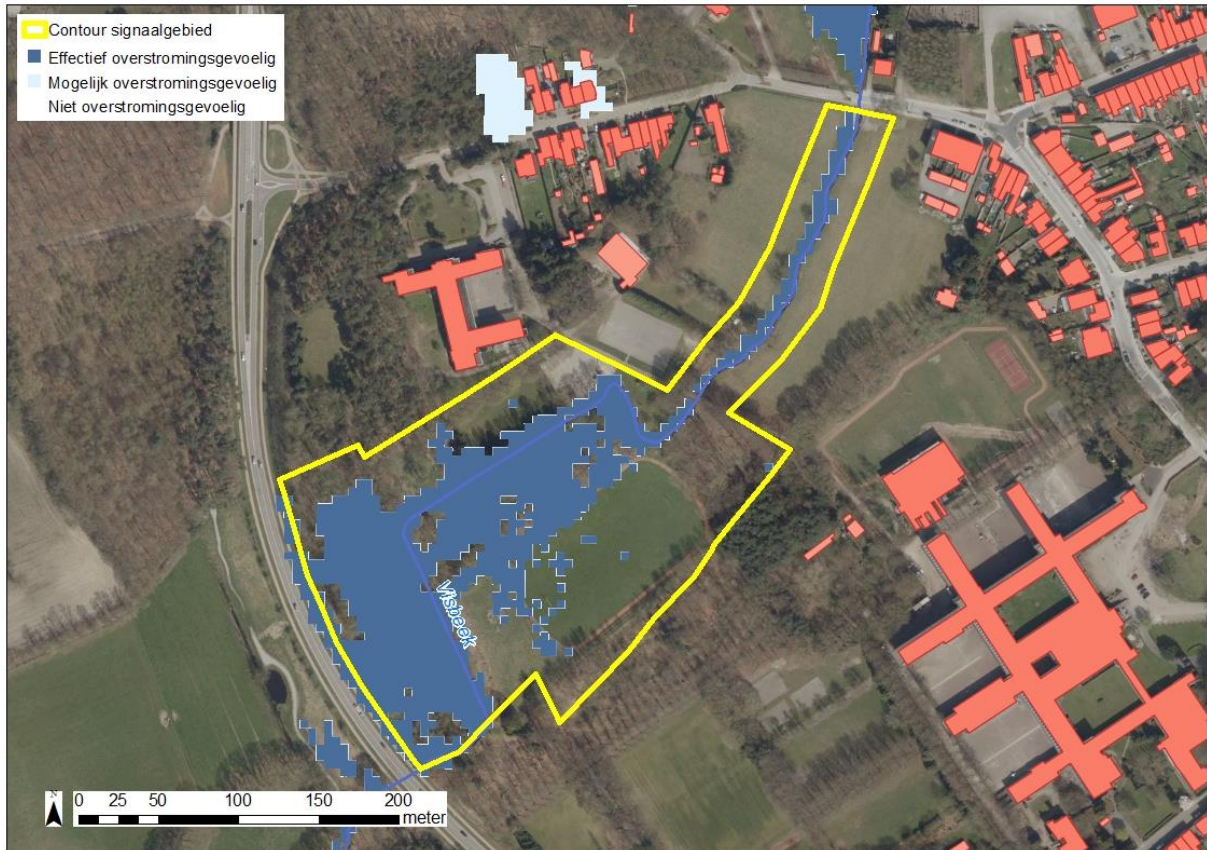
Vermits de betrokken waterloop geen deel uitmaakt van de ORBP-studie, is er voor dit signaalgebied geen klimaattoets beschikbaar.

¹ Richtlijn 2007/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's. Deze richtlijn werd omgezet in het decreet Integraal Waterbeleid op 16 juli 2010.

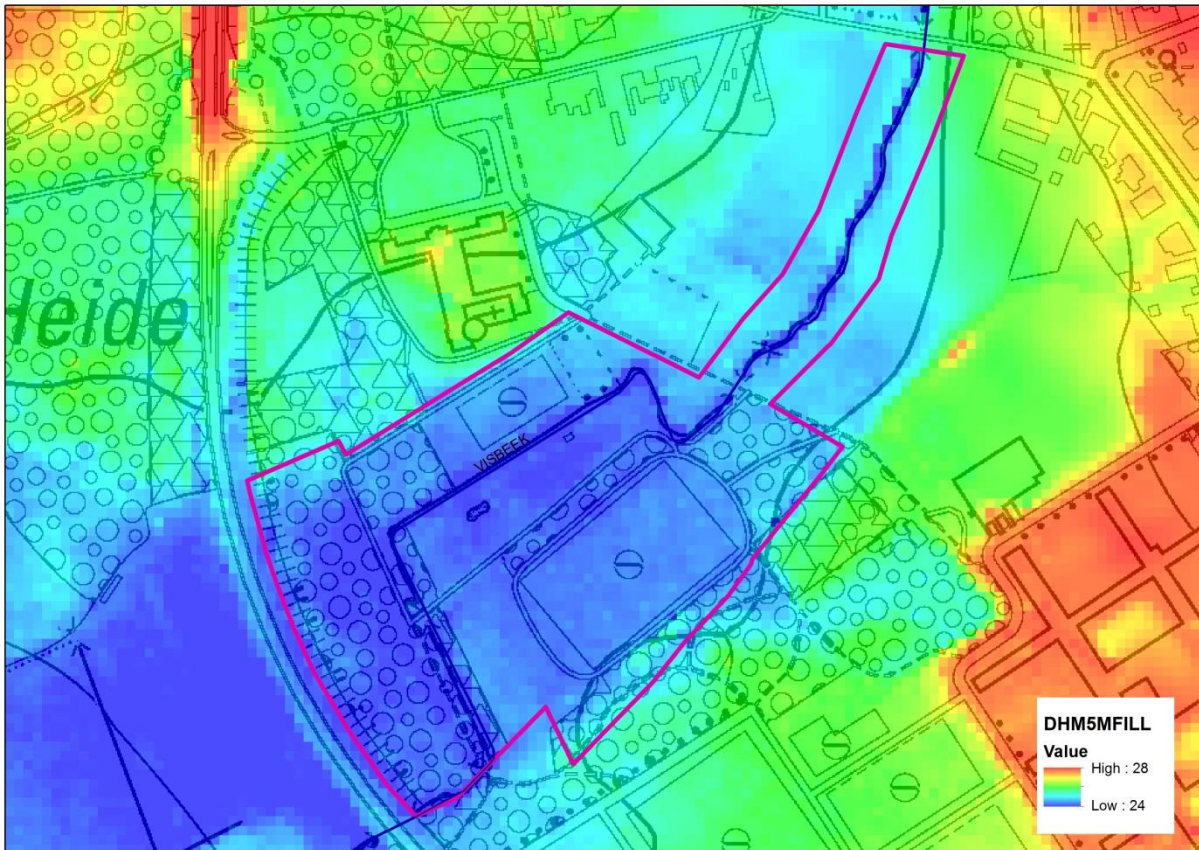
^[3] "Onderbouwing van het overstromingsrisicobeheerplan voor de onbevaarbare waterlopen, VMM, 2013"

3.2 Bespreking watersysteem

Het signaalgebied ligt grotendeels in effectief overstromingsgevoelig gebied volgens de watertoetskaart. Het digitaal hoogtemodel toont duidelijk dat het signaalgebied lager gelegen is dan zijn omgeving. In een natuurlijke situatie vervult het bij piekdebieten een belangrijke functie voor het bergen van water vanuit de Visbeek en/of als conserveringsgebied. Dit wordt bevestigd door de aanduiding 'vochtig/nat zand' op de bodemkaart.

Figuur: watertoetskaart van het signaalgebied op recente orthofoto (medio 2015) met aanduiding van de overstromingsgevoelige gebieden (lichtblauw = mogelijk overstromingsgevoelig), volgens Ministerieel Besluit dd. 1/6/2014.

Figuur: Digitaal Hoogtemodel (bron Mercator)

Een modellering van de Visbeek is beschikbaar bij de provincie Antwerpen, dienst Integraal Waterbeleid. Volgens het model overstroomt het effectief overstromingsgevoelig gebied binnen de contour van het signaalgebied St Jozefscollege al vanaf T10 (T10: 24.20 m TAW, T20: 24.25 m TAW, T50: 24.26 m TAW, T100: 24.27 m TAW).

Aan de hand van het model werd berekend wat het effect is van het creëren van bijkomend waterbergend vermogen in het signaalgebied. Hiervoor werd een scenario uitgewerkt waar de grond met 1 meter werd verlaagd. Dat levert ongeveer 60000 m³ op aan bufervolume. Bij een T33-T100 (T33 benadert T100) levert dit enkele cm peildaling op het traject tot aan de Aa. De overstromingsgevoelige gebieden rond de Aa zelf worden weinig beïnvloed met geen bijkomende bedreiging voor bestaande bebouwing (Vorselaar thv Wulpenlaan). Er komt daar bij die denkbeeldige verlaging, op de piek 0,2 m³/s minder toe uit de Visbeek (1,6 m³/s ipv 1,8 m³/s) maar in de Aa vloeit er dan meer dan 10 m³/s dus is de impact beperkt tot enkele procenten. Dit neemt niet weg dat dit open ruimte gebied plaats kan bieden om hemelwater van de verstedelijkte kern tijdelijk te bufferen.

4 Gebiedsvisie

4.1 Visie Integraal Waterbeleid

Omwille van zijn huidige functie als effectief overstromingsgebied dient het signaalgebied gevrijwaard te blijven. De huidige invulling van het buitenterrein van het college is compatibel met waterberging. Deze multifunctionaliteit wordt best bestendig.

Bijkomend biedt dit signaalgebied de gelegenheid om op langere termijn te onderzoeken of extra berging van regenwater na afkoppeling in het stedelijk gebied en aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel in dit gebied opportuun kan zijn onder de strikte randvoorwaarde dat de huidige bergingscapaciteit voor waterberging vanuit de Visbeek niet gehypothekeerd wordt.

Voorzien van extra berging/buffering stroomopwaarts aan de Visbeek heeft ook een indirect maar, welliswaar beperkt, positief effect stroomafwaarts op de Aa waarin de Visbeek uitmondt (thv Veedijk). Door rechttrekkingen en verdiepingen van de Aa in het verleden is het waterbergend vermogen van de waterloop immers erg beperkt. Bovendien zorgt het verstedelijkt gebied Turnhout voor een verhoogde en versnelde afvoer (run-off) naar de Aa, hetzij rechtstreeks hetzij via zijwaterlopen. Na zware regenval ter hoogte van Turnhout kennen de laagste delen van de vallei van de Aa benedenstrooms Turnhout wateroverlast. De verdere ontwikkeling van het verstedelijkt gebied Turnhout in combinatie met de invloed van klimaatsverandering, maakt de nood aan bijkomende buffering des te dringender. Onderzoek naar een realisatie van mogelijk bijkomende berging/buffering thv het signaalgebied kunnen hiertoe bijdragen.

4.2 Ruimtelijke visie (structuurplannen ed.)

De site van het Sint-Jozefcollege is in zijn geheel gelegen in een zone voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. Doch niet de volledige site is bebouwd en landschappelijk vormt het een groene corridor met de aanpalende gebieden van onder meer oostelijk van de ring het Stadsbos (volgens het gewestelijk RUP Afbakening regionaalstedelijk gebied Turnhout) en het Raadsherenpark en noordelijk (Z en N van het kanaal) de natuurgebieden van de wijk Stokt en de Wieltjes (eveneens volgens het RUP). De Visbeek stroomt ook doorheen deze gebieden.

Er zijn in dit gebied geen goedgekeurde RUP's, BPA's of verkavelingen, noch initiatieven lopende voor een bestemmingswijziging.

Het huidige gebruik van bos, grasland en sportveld is compatibel met overstromingen. Op de biologische waarderingskaart zien we dat het cultuurgrasland ter hoogte van de Koningin Astridlaan en de Oude Beersebaan minder biologisch waardevol is en hoe meer oostelijk, met uitzondering van het sportveld, we aanplantingen van loofhout terug vinden, zoals beuk, eik en berk. Dit is dan weer zeer biologisch waardevol en behoud van deze waardevolle bomen/bossen is dan ook aangewezen.

In het richtinggevend gedeelte van het GRS van de Stad Turnhout vinden we onder andere dit terug: *De stedelijke ontwikkeling van Turnhout vormt een barrière voor de relatie tussen de natuurgebieden in het noorden en zuiden van de stad. De Aa en de Visbeek, die hierin uitmondt, vormen een belangrijke ecologische verbinding. Deze dient derhalve extra ondersteund te worden. Het valleikarakter zal dan ook, waar mogelijk, terug hersteld worden. Ook waar het hydrografisch stelsel het bebouwd gebied doorkruist zal dit valleigebied als een groene as geprofileerd worden.* (p.170)

Uit de kaarten van het GRS kunnen we afleiden dat deze zone minstens een rol heeft te spelen in het realiseren of behouden van zuid-noord georiënteerde groene vinger.

Er bestaat algemene consensus dat het signaalgebied op langere termijn gevrijwaard dient te blijven omwille van zijn waterbergend vermogen en het behouden van het valleikarakter als groene as

4.3 Lopende initiatieven:

Het college heeft geen uitbreidingsplannen voor de school. Ter hoogte van de Koningin Astridlaan loopt een project om seniorenflats (130 eenheden) te bouwen.

5 Historiek overleg lokale besturen

Bij de screening van de relevante signaalgebieden en de opmaak van de ontwerp-startbeslissingen werden naast de lokale besturen ook andere relevante instanties uitgenodigd.

In het kader van de selectie van de signaalgebieden werd een regionaal overleg georganiseerd op 11/09/2014 te Lier waar vertegenwoordiging van de stad was verzekerd door dhr. Marc Machiels en dhr. Cedric Heerman. Deze selectie werd ambtelijk goedgekeurd op het thematisch overleg (ambtelijk) op 03/10/2014 (vertegenwoordiging van de stad Turnhout: Steven Mateusen) en de Algemene Bekkenvergadering (bestuurlijk) van 12/11/2014 (geen vertegenwoordiging van de stad Turnhout).

Voor de opmaak van de ontwerp-startbeslissing vond overleg plaats met de stad Turnhout op 05/05/2015. Volgende personen deel aan het overleg: Luc Hermans (stad Turnhout), Marc Machiels

(stad Turnhout), Cedric Heerman (stad Turnhout), Bram Van Ballaer (Ruimte Vlaanderen), Kirsten De Reau (Ruimte Vlaanderen), Kate Vanderstraeten (Provincie Antwerpen, dienst Ruimtelijke Planning), Maarten Vandervelpen (Provincie Antwerpen, dienst Integraal waterbeleid), Inez Vandevyvere (bekkensecretariaat Netebekken).

Een tweede overleg ter bespreking van de ontwerp-startbeslissing vond plaats met de stad Turnhout op 05/10/2015. Aanwezigen: Luc Hermans (stad Turnhout), Marc Machiels (stad Turnhout), Cedric Heerman (stad Turnhout), Hugo Meeuws (stad Turnhout), Maarten Vandervelpen (Provincie Antwerpen, dienst Integraal waterbeleid), Lieselotte Sorgeloos (Provincie Antwerpen, dienst Integraal waterbeleid), Kate Vanderstraeten (Provincie Antwerpen, dienst Ruimtelijke Planning), Inez Vandevyvere (bekkensecretariaat Netebekken).

Op 05/11/2015 heeft het college van burgemeester en schepenen een eerste maal zijn goedkeuring gehecht aan de ontwerp-startbeslissing.

Een derde overleg vond plaats op 9/05/2016. Aanwezigen: Marc Machiels (stad Turnhout), Cedric Heerman (stad Turnhout), Steven Mattheussen (stad Turnhout), Lieselotte Sorgeloos (Provincie Antwerpen, districtsingenieur), Kirsten de Reu (Ruimte Vlaanderen), Inez Vandevyvere (bekkensecretariaat Netebekken).

Op 26/05/2016 heeft het college van burgemeester en schepenen zijn goedkeuring gehecht aan de aangepaste ontwerp-startbeslissing.

6 Keuze ontwikkelingsperspectief, instrument en initiatiefnemer

C: nieuwe functionele invulling voor het gebied.

- Het signaalgebied is effectief overstromingsgevoelig. Het functioneel blijven van dit gebied als waterbergingsgebied is essentieel voor de waterhuishouding van de Visbeek. De huidige invulling is compatibel met het waterbergend vermogen. Om dit waterbergend vermogen ook naar de toekomst toe te vrijwaren, mogen geen ophogingen plaats vinden, geen verhardingen gerealiseerd en dient het gebied bouwvrij gehouden te worden.

B: maatregelen met behoud van bestemming

- n.v.t.

A: watertoets

- n.v.t.

Instrument:

- niet bepaald

Initiatiefnemer:

- Niet bepaald. Er is geen consensus over de initiatiefnemer.

7 Conclusie signaalgebied en beslissing Vlaamse Regering

Conclusie signaalgebied

Het signaalgebied is bestemd als zone voor openbaar nut en effectief overstromingsgevoelig. Naar het watersysteem toe is, rekening houdend met de invloed van klimaatverandering, het behoud van de waterbergende functie van het signaalgebied noodzakelijk. Er dient over gewaakt dat de invulling van het gebied ook in de toekomst compatibel blijft met de waterbergingsfunctie. Bebouwing, verharding en/of ophoging dienen vermeden te worden. In het noordelijk deel wordt 20 meter langs weerszijde van de Visbeek als grens gehanteerd.

Beslissing Vlaamse Regering d.d. 31/03/2017

De Vlaamse Regering hecht haar goedkeuring aan het bovenstaand ontwikkelingsperspectief en gelast de bevoegde instanties om het ontwikkelingsperspectief te respecteren en de voorwaarden uit de ontwerp-startbeslissing door te vertalen bij de toepassing van de watertoets.